

**Praktyczne aspekty
zwalczania przestępczości
przeciwko dziedzictwu kulturowemu**

BIBLIOTEKA PRAWA
OCHRONY ZABYTEKÓW

Redaktor serii
KAMIL ZEIDLER

Bartłomiej Gadecki Olgierd Jakubowski

Maciej Trzcíński Kamil Zeidler

**Praktyczne aspekty
zwalczania przestępczości
przeciwko dziedzictwu kulturowemu**

pod redakcją naukową Macieja Trzcíńskiego

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

Gdańsk 2019

Kamil Zeidler – rozdział 1
Bartłomiej Gadecki – rozdział 2
Olgierd Jakubowski, Maciej Trzciński – rozdziały 3, 4
Maciej Trzciński – rozdział 5, podsumowanie
Olgierd Jakubowski – rozdział 6

Stan prawny na dzień 1 lipca 2019 r.

Recenzent
Dr hab. Marek Leśniak

Redakcja
Katarzyna Ambroziak

Projekt okładki i stron tytułowych
Karolina Johnson

Zdjęcie na okładce – PAP/Adam Ciereszko

Skład
Michał Janczewski

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-7865-804-7

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel./fax 58 523 11 37, tel. 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. 58 523 14 49, fax 58 551 0532

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Wstęp	15
ROZDZIAŁ 1	
Prawo ochrony dziedzictwa kultury jako nowa gałąź prawa	19
1.1. Nowa gałąź prawa	19
1.2. Podstawowe pojęcia (przedmiot ochrony prawnej)	31
ROZDZIAŁ 2	
Prawnokarna ochrona dziedzictwa kulturowego	41
2.1. Uwagi ogólne	41
2.2. Przepisy przeciwko dziedzictwu kulturowemu	43
2.2.1. Zniszczenie zabytku (art. 108 u.o.z.o.z.)	43
2.2.2. Nielegalny wywóz zabytku (art. 109 u.o.z.o.z.)	53
2.2.3. Falszerstwo zabytku (art. 109a u.o.z.o.z.)	56
2.2.4. Zbycie falsyfikatu (art. 109b u.o.z.o.z.)	57
2.2.5. Nielegalne poszukiwanie zabytku (art. 109c u.o.z.o.z.)	58
2.2.6. Zniszczenie materiałów archiwalnych (art. 52 u.n.z.a.a.)	61
2.2.7. Nielegalny wywóz materiałów archiwalnych (art. 53 u.n.z.a.a.)	62
2.2.8. Pomoc w wywiezieniu materiałów archiwalnych (art. 54 u.n.z.a.a.)	63
2.2.9. Utrudnianie postępowania o zwrot zagranicznego narodowego dobra kultury (art. 52 u.r.n.d.k.)	64
2.2.10. Wyłączenie odpowiedzialności (art. 53 u.r.n.d.k.)	65
2.2.11. Nielegalny wywóz muzealium (art. 34a u.m.)	65

2.2.12. Nielegalny wywóz materiałów bibliotecznych (art. 29a u.b.)	66
2.2.13. Typy kwalifikowane z uwagi na dopuszczenie się przestępstwa w stosunku do dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury (art. 294 § 2 k.k.)	68
2.3. Wykroczenia przeciwko dziedzictwu kulturowemu	70
2.3.1. Niezabezpieczenie zabytku (art. 110 u.o.z.o.z.)	70
2.3.2. Naruszenie zakazów obowiązujących na terenie parku kulturowego (art. 112 u.o.z.o.z.)	71
2.3.3. Niepowiadomienie o zdarzeniu (art. 113 u.o.z.o.z.)	72
2.3.4. Niepowiadomienie o przywiezieniu zabytku (art. 113a u.o.z.o.z.)	75
2.3.5. Utrudnianie dostępu do zabytku (art. 114 u.o.z.o.z.)	76
2.3.6. Niepowiadomienie o odkryciu przedmiotu w trakcie prowadzenia robót (art. 115 u.o.z.o.z.)	77
2.3.7. Niepowiadomienie o przypadkowym znalezieniu przedmiotu (art. 116 u.o.z.o.z.)	78
2.3.8. Prowadzenie prac bez pozwolenia (art. 117 u.o.z.o.z.)	79
2.3.9. Umieszczenie reklamy na zabytku (art. 118 u.o.z.o.z.)	80
2.3.10. Niewykonywanie zaleceń pokontrolnych (art. 119 u.o.z.o.z.)	81
2.3.11. Nieprowadzenie księgi ewidencyjnej (art. 119a u.o.z.o.z.)	81

ROZDZIAŁ 3

Przestępczość przeciwko dziedzictwu kulturowemu –

charakterystyka zjawiska	85
3.1. Rozmiar przestępczości w świetle danych statystycznych	85
3.2. Formy przestępczości	96
3.2.1. Kradzież i przywłaszczenie dóbr kultury	96
3.2.1.1. Ogólna charakterystyka formy przestępczości	96
3.2.1.2. Sposoby działania sprawców	100
3.2.1.3. Przykłady popełnionych przestępstw	110
3.2.2. Zniszczenie, uszkodzenie zabytku (dobra kultury)	111
3.2.2.1. Ogólna charakterystyka formy przestępczości	111
3.2.2.2. Sposoby działania sprawców	115
3.2.2.3. Przykłady popełnionych przestępstw	118
3.2.3. Paserstwo dóbr kultury	121
3.2.3.1. Ogólna charakterystyka formy przestępczości	121
3.2.3.2. Sposoby działania sprawców	122
3.2.3.3. Przykłady popełnionych przestępstw	125
3.2.4. Przemyt dóbr kultury	127
3.2.4.1. Ogólna charakterystyka formy przestępczości	127
3.2.4.2. Sposoby działania sprawców	128
3.2.4.3. Przykłady popełnionych przestępstw	131

3.2.5. Fatszerstwo i obrót falsyfikatami	133
3.2.5.1. Ogólna charakterystyka formy przestępczości	133
3.2.5.2. Sposoby działania sprawców	136
3.2.5.3. Przykłady popełnionych przestępstw	140
3.2.6. Inne formy przestępczości	143
3.2.6.1. Przestępczość przeciwko dziedzictwu martyrologicznemu	143
3.2.6.2. Przestępczość przeciwko dziedzictwu archeologicznemu	146
3.2.6.3. Teryoryzm wymierzony w dziedzictwo kulturowe	157

ROZDZIAŁ 4

Zwalczanie i zapobieganie przestępczości

przeciwko dziedzictwu kulturowemu	161
4.1. Podmioty uprawnione do prowadzenia działań	161
4.1.1. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	162
4.1.2. Policja	165
4.1.3. Organy administracji państwowej	169
4.1.4. Straż Graniczna	174
4.1.5. Krajowa Administracja Skarbowa	177
4.1.6. Narodowy Instytut Dziedzictwa	183
4.1.7. Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów	184
4.2. Narzędzia wykorzystywane w zwalczaniu przestępczości przeciwko dziedzictwu kulturowemu	188
4.2.1. Specjalistyczne bazy danych dóbr kultury utraconych w wyniku przestępstwa	188
4.2.2. Księgi ewidencyjne	207
4.2.3. Inne narzędzia i źródła informacji wykorzystywane w zwalczaniu przestępczości przeciwko dziedzictwu kulturowemu	221

ROZDZIAŁ 5

Współpraca organów procesowych z biegłymi	225
5.1. Uwagi ogólne	225
5.2. Właściwa identyfikacja obiektu	227
5.3. Podmioty wydające opinie i udzielające konsultacji	234
5.4. Wskazówki praktyczne	238

ROZDZIAŁ 6

Restytucja dóbr kultury a prowadzenie postępowań karnych związanych z przestępczością przeciwko dziedzictwu kulturowemu	241
6.1. Uwagi ogólne	241
6.2. Krajowe ramy prowadzenia współpracy w celu restytucji dóbr kultury	242
6.3. Wybrane dokumenty międzynarodowe wykorzystywane do działań związanych z restytucją dóbr kultury	248
6.4. Przepisy dotyczące restytucji dóbr kultury w prawie Unii Europejskiej	251
6.5. Na co należy zwrócić uwagę w przypadku konieczności podjęcia działań w celu restytucji dóbr kultury	253
 Podsumowanie – wnioski <i>de lege lata</i> i <i>de lege ferenda</i>	 255
 Załącznik	 258
 Bibliografia	 259
Literatura	259
Netografia	273
Źródła prawa	276